

Langvarige varetægtsfængslinger 2010

Til brug for Rigsadvokaten er der gennemført en undersøgelse af længerevarende varetægtsfængslinger. Det vil sige varetægtsfængslinger, der forud for dom i 1. instans har varet mere end tre måneder. Der er tidligere gennemført undersøgelser og udarbejdet rapporter vedrørende langvarige varetægtsfængslinger i årene 2000 til 2009. Nærværende rapport angår sager med langvarige varetægtsfængslinger, hvor der er faldet dom i 1. instans i 2010. Sigtet med undersøgelsen er at belyse udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængslinger og deres fordeling efter kriminalitetens art, politikkreds m.v. I rapporten fokuseres der endvidere på den lovændring, der trådte i kraft i 2008, og som indebar længstetider for de varetægtsfængslingen, hvor der ikke foreligger særlige omstændigheder.

1. Undersøgelsesmateriale

Datamaterialet er indsamlet af Rigsadvokaten på baggrund af den indberetningsordning, som siden 2000 har fastsat, at statsadvokaterne hvert år indberetter de arrestantsager, hvor varetægtsfængslingen overstiger tre måneder, og hvor der er faldet dom i 1. instans.

Indberetningen til Rigsadvokaten sker på et særligt skema, hvor der oplyses om sigtelsen og dommen og om antallet af sigtede i sagen. Såfremt personen sigtes for flere forhold, er det det forhold, der har den højeste strafferamme, der i denne undersøgelse er registreret som hovedsigtelsen.

I skemaet er der desuden oplyst om datoer for hændelser i sagen. Ud over datoen for varetægtsfængslingens påbegyndelse drejer det sig om datoen for en eventuel kendelse om mentalerklæring og for mentalerklæringens udfærdigelse, datoen for en eventuel forelæggelse for Retslægerådet og datoen for Retslægerådets udtalelse, datoen for en eventuel forelæggelse af tiltalespørgsmålet for statsadvokaten, datoen for statsadvokatens afgørelse af tiltalespørgsmålet og endelig datoen for anklageskriftet og for dom i 1. instans. Disse oplysninger indgår i undersøgelsen i det omfang, de kan

antages at have haft en betydning for varetægtsfængslingens længde. Det betyder, at hændelser, der ligger før eller efter varetægtsfængslingen, ikke er inkluderet.

Skemaet fra Rigsadvokaten indeholder endvidere spørgsmål om, hvorvidt følgende forhold har haft betydning for varetægtsfængslingens varighed:

- *Sagens omfang eller karakter* (f.eks. omfattende efterforskning, et stort antal forhold, stort sagskompleks med mange sigtede, efterforskning i udlandet, indenretlige afhøringer etc.).
- *Mentalundersøgelse*.
- *Indhentelse af udtalelser eller foretagelse af undersøgelser* (f.eks. indhentning af undersøgelse fra Retskemisk Institut, Retsmedicinsk Institut, Kriminalteknisk Afdeling, Kriminalforsorgen, eller forelæggelse for Retslægerådet, forelæggelse for andre myndigheder, herunder Rigsadvokaten, statsadvokaten, visitationsudvalget, kommunale myndigheder, Udlændingesservice eller andre myndigheder mv.).
- *Politiet eller anklagemyndighedens forhold* (ressourceproblemer, omfordeling, manglende forkyndelse etc.).
- *Domstolenes forhold* (berammelsesproblemer, brug af sættemøder, anteciperet bevisførelse, kendelser mv.).
- *Sigtede og/eller forsvarerens forhold* (skiftende forklaringer, manglende samarbejde, skift af forsvarer, berammelsesproblemer etc.).
- *Medsigtedes forhold* (skiftende forklaringer, manglende samarbejde etc.).
- *Vidners forhold* (udeblivelse, forkyndelsesproblemer etc.).
- *Andre årsager*.

Oplysningerne fra Rigsadvokatens skemaer er indtastet og databehandlet i Justitsministeriets Forskningskontor. Såfremt der har manglet oplysninger, er disse så vidt muligt søgt indhentet via Kriminalregisteret.

Efter frasortering af fejlagtigt indberettede sager, f.eks. varetægtsfængslinger under 3 måneder, sager med dom i 1. instans i andre år end i 2010 eller sager, der har ført til tiltalefrafald mv., består det endelige undersøgelsesmateriale for år 2010 af 896 varetægtsfængslinger.

I 67 af sagerne har den sigtede ikke været varetægtsfængslet i et uafbrudt forløb frem til dom i 1. instans. Det kan enten skyldes, at vedkommende er flygtet, eller at vedkommende er løsladt før dom. Disse sager vil kun i begrænset omfang indgå i analyserne vedrørende varigheden af forskellige hændelser, da den afbrudte varetægtsfængsling bevirker, at det ikke altid er muligt sikkert at fastslå, hvorvidt de forskellige hændelser er indtruffet, mens vedkommende har været varetægtsfængslet.

I en tidligere rapport er der gjort opmærksom på, at undersøgelsesmateriale for år 2000 antagelig er mangelfuldt. De udviklingsanalyser, der er foretaget, vil derfor alene omfatte årene 2001 til 2010.

2. Generel beskrivelse af langvarige varetægtsfængslinger i 2010

Af tabel 1 ses, hvilke hovedsigtelser der ligger bag de langvarige varetægtsfængslinger set i forhold til varetægtsfængslingens længde.

Tabel 1. Varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og varighed, 2010.

	Over 3 mdr. til og med 4 mdr.	Over 4 mdr. til og med 5 mdr.	Over 5 mdr. til og med 6 mdr.	Over 6 mdr. til og med 9 mdr.	Over 9 mdr. til og med et år.	Over et år	I alt (N)	I alt (%)	Gennemsnitlig varighed (dage)
Alvorligere seksualforbrydelser	5	4	6	7	5	5	32	4	231
Øvrige seksualforbrydelser	2	0	1	4	2	0	9	1	204
Manddrab	1	2	3	13	17	25	61	7	335
Alvorlige voldsforbrydelser	34	38	27	24	16	8	147	16	185
Øvrige voldsforbrydelser	12	5	1	2	2	0	22	2	143
Brandstiftelse	6	4	5	13	6	3	37	4	218
Røveri	64	62	44	54	34	27	285	32	209
Øvrige ejendomsforbrydelser	35	38	18	28	6	8	133	15	177
Narkotikaforbrydelser	21	23	17	33	26	10	130	15	218
Øvrige lovovertrædelser	14	10	8	4	1	3	40	4	172
I alt (N)	194	186	130	182	115	89	896	100	208
I alt (%)	22	21	15	20	13	10	100		

Kategorien 'Alvorlige seksualforbrydelser' omfatter voldtægt, incest og seksualforbrydelser over for børn under 12 år. Det kan nævnes, at alle de øvrige seksualforbrydelser angår forbrydelser mod børn under 15 år. Af de i alt 61 varetægtsfængslinger vedrørende manddrab eller forsøg herpå angår 51 pct. (31) forsøg på manddrab, mens de øvrige 49 pct. (30) vedrører manddrab.

'Alvorlige voldsforbrydelser' inkluderer, ud over §§ 245-246, trusler mod vidner m.v. (§ 123), menneskesmugling under skærpende omstændigheder (§ 125 a), fareforvoldelse (§ 252), frihedsberøvelse efter § 261, stk. 2, og trussel på livet (§ 266). 15 af de 22 varetægtsfængslinger for 'Øvrige voldsforbrydelser' vedrører simpel vold (§ 244), mens de resterende angår vold o.l. mod offentlig myndighed.

32 af de 37 varetægtsfængslinger for brandstiftelse vedrører § 181. Andelen af varetægtsfængslinger for røveri, der er klassificeret som groft røveri (§ 288, stk. 2), udgør knap en fjerdedel. Knap to tredjedele af de 133 varetægtsfængslinger for øvrige ejendomsforbrydelser angår tyveri, mens 15 pct. vedrører underslæb og 14 pct. afpresning. Dertil kommer fem varetægtsfængslinger for hæleri, tre for dokumentfalsk og tre for hærværk.

De varetægtsfængslinger, der har med narkotikaforbrydelser at gøre, vedrører i knap to tredjedele af tilfældene, svarende til 84 tilfælde, § 191 stk.1, salg af narkotika, mens de 46 tilfælde vedrører § 191 stk. 2, smugling af narkotika.

32 af de 40 varetægtsfængslinger for øvrige lovovertrædelser angår overtrædelse af straffelovens bestemmelse om våben og sprængstof (§ 192 a). Tre af de resterende sager angår salg af euforiserende stoffer, to angår menneskesmugling, der er ét tilfælde vedrørende våbenloven, ét tilfælde om falsk anklage og ét tilfælde vedrørende § 215, unddragelse af forældremyndighed.

Det ses videre af tabel 1, at en stor del af de langvarige varetægtsfængslinger vedrører røveri, idet knap en tredjedel af varetægtsfængslingerne angår denne form for kriminalitet. Sigtelser for alvorlige voldsforbrydelser, narkotikaforbrydelser og ejendomsforbrydelser i øvrigt forekommer også relativt hyppigt i de sager, der har ført til langvarige varetægtsfængslinger. Sammenlagt angår 78 pct. af de langvarige varetægtsfængslinger de nævnte former for forbrydelser.

Den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne er på 208 dage, hvilket svarer til små 7 måneder. Varetægtsfængslinger for 'manddrab eller forsøg herpå' har den længste gennemsnitlige varighed – ca. 11 måneder – mens varetægtsfængslingerne for sager i kategorien 'øvrige voldsforbrydelser' har den korteste gennemsnitlængde – nemlig 143 dage eller nævned 5 måneder.

Den nederste række i tabel 1 fortæller, at lidt under én fjerdedel af de langvarige varetægtsfængslinger har varet højst fire måneder, mens 10 pct. har varet mere end ét år. Af de i alt 89 varetægtsfængslinger, som har varet mere end ét år, overskrider 16 af dem 1½ år. Den længste varetægtsfængsling har varet i 30 måneder og vedrører røveri mod værditransport samt 9 bisigtelser. Sagens kompleksitet, mentalundersøgelse, indhentning af andre undersøgelser, forhold hos politi og anklagemyndighed, hos sigtede eller forsvarer og samt forhold hos den medtiltalte angives som årsager til, at varetægtsfængslingen har været så langvarig.

Ved siden af de hovedsigtelser, der er omfattet af tabel 1, er 656 af de varetægtsfængslede sigtet for andre former for lovovertrædelser, jf. tabel 2. Det er formentlig ikke i alle tilfælde oplyst om eventuelle bisigtelser, hvorfor tallet må betragtes som et minimum. Det skal understreges, at det reelle antal bisigtelser er større end det, der fremgår af tabel 2, idet tabellen alene oplyser om, hvor mange forskellige paragraffer sigtelsen omfatter, og ikke antallet af sigtelser for samme paragraf.

Tabel 2. Antal bisigtelser for andre former for kriminalitet, 2010.

	Antal	Procent
Ingen bisigtelser	240	27
En bisigtelse	160	18
To bisigtelser	117	13
Tre bisigtelser	102	11
Fire eller flere bisigtelser	277	31
I alt	896	100

Det fremgår videre af tabel 2, at knap hver tredje af de varetægtsfængslede er sigtet for mere end tre andre former for lovovertrædelser end den, hovedsigtelsen angår.

Mens tabel 1 oplyser, hvad den varetægtsfængslede er sigtet for, oplyser tabel 3 om, i hvilket omfang der er overensstemmelse mellem det, personen er sigtet for, og det, vedkommende dømmes for. Overensstemmelse mellem sigtelser og det, personen dømmes for, vurderes både ud fra hovedforholdet og ud fra de bisigtelser, sagen omfatter.

Af tabellen ses, at der i 63 pct. af sagerne er fuld overensstemmelse mellem det, der er sigtet for, og det, der dømmes for. I yderligere 3 pct. er der, så vidt det kan skønnes, antagelig også overensstemmelse. Desuden er der i 25 pct. af sagerne overensstemmelse mellem hovedsigtelsen og det hovedforhold, som vedkommende dømmes for, men ikke mellem de bisigtelser, der sigtes og dømmes for. I en mindre andel af sagerne, 3 pct., er vedkommende dømt for én eller flere af bisigtelserne, men ikke for hovedsigtelsen.

Tabel 3. Er personen dømt for det samme, som vedkommende er sigtet for? 2010.

	Antal	Procent
Ja i alle tilfælde	565	63
Ja, antagelig*	31	3
Ja, for hovedsigtelsen, men ikke samme/samtlige bisigtelser	224	25
Ja, for bisigtelsen/erne, men ikke for hovedsigtelsen	24	3
Dømt for handling, men efter mildere bestemmelse	30	3
Dømt for handling, men efter grovere bestemmelse	1	0
For bisigtelse med nyt hovedforhold	2	0
Nej, i intet tilfælde er der overensstemmelse	19	2
I alt	896	100**

* I disse tilfælde er personen dømt for hovedsigtelsen, men på grund af mangelfuldt udfyldte indberetningsskemaer er det uvist, om personen også er dømt for alle biforholdene.

** Summen af de angivne tal er reelt 99, hvilket skyldes, at decimalerne ikke indgår i tabellen.

Det ses videre af tabellen, at personen i 30 af sagerne (3 pct.) for så vidt er dømt for samme hovedforhold, som vedkommende er sigtet for, men der er dømt efter en mildere paragraf end den, sigtel-

sen angår. I 12 tilfælde er sigtelser for røveri (§ 288) blevet til domme for tyveri (§ 276). De øvrige sager vedrører enten sigtelser for manddrab (§ 237) eller forsøg herpå (§ 237 jf. 21), som er endt med domme for kvalificeret (§ 245) eller grov vold (§ 246), eller de vedrører sigtelser for kvalificeret vold (§ 245), der er endt med domme for simpel vold (§ 244).

I ét tilfælde går ændringen fra sigtelsen til dom den modsatte vej, idet vedkommende er dømt efter en strengere bestemmelse end den, der fremgår af sigtelsen. Det drejer sig om en sigtelse for tyveri (§ 276), der er endt med en dom for røveri (§ 288, stk.1).

I 11 af de 19 sager, hvor der slet ikke er overensstemmelse mellem sigtelserne og det, vedkommende er dømt for, skyldes dette, at vedkommende er blevet frifundet.

Af tabel 4 ses, hvilken straf de varetægtsfængslede idømmes i 1. instans. Langt hovedparten af dommene – nemlig 84 pct. – er ubetingede fængselsstraffe, herunder kombinationsdomme. Størstedelen af de resterende domme er foranstaltningsdomme.

Tabel 4. Varetægtsfængslinger fordelt efter straffens art (dom i 1. instans), 2010.

	Antal	Procent
Ubetinget fængselsstraf i øvrigt	687	77
Foranstaltningsdom	108	12
Kombinationsdom	65	7
Ungdomssanktion	11	1
Frifindelse	11	1
Betinget fængselsstraf	6	1
Forvaring	3	0
Bøde	3	0
Straffri ved nødværge	1	0
Fængselsstraf på livstid	1	0
I alt	896	100*

* Summen af de angivne tal er reelt 99, hvilket skyldes, at decimalerne ikke indgår i tabellen.

Godt 35 pct. af de ubetingede domme er udmålt til maksimalt ét års fængsel, mens yderligere 30 pct. er udmålt til maksimalt to år, jf. tabel 5. I 11 pct. af sagerne er straffen udmålt til mere end fem års fængsel. Den gennemsnitlige længde af de idømte ubetingede fængselsstraffe var i 2010 på 28,9 måneder.

Tabel 5. Ubetingede domme fordelt efter straffens længde, 2010.¹

	Antal	Procent
Op til 1 år	264	35
Mere end 1 år til og med 2 år	227	30
Mere end 2 år til og med 3 år	109	14
Mere end 3 år til og med 5 år	73	10
Mere end 5 år til og med 7 år	32	4
Mere end 7 år til og med 10 år	28	4
Mere end 10 år	19	3
I alt	752	100

Med hensyn til de fængsledes alder kan det nævnes, at 58 af dem var under 18 år, da varetægtsfængslingen påbegyndtes.² Heraf var 13 personer 15 år, 27 var 16 år og 18 var 17 år, da de påbegyndte den langvarige varetægtsfængsling.

I øvrigt kan om de langvarige varetægtsfængslinger i 2010 nævnes følgende:³

- Der blev i 260 (29 pct.) tilfælde gennemført en mentalundersøgelse⁴
- Der skete i 92 (10 pct.) af sagerne forelæggelse for Retslægerådet,⁵
- Der skete i 269 (30 pct.) af sagerne forelæggelse for statsadvokaten⁶
- Der var i 560 (63 pct.) af sagerne én eller flere medsigtede.

3. Udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængsling

For årene 2001-2010 er der samlet oplyst om i alt 6.464 langvarige varetægtsfængslinger. Som det fremgår af tabel 6, er antallet af langvarige varetægtsfængslinger steget ganske markant frem til 2005 (med 61 pct.). Herefter er der frem til 2007 sket et fald på 16 pct., mens der fra 2007 til 2010 igen er sket en markant stigning – fra 620 til 896 langvarige varetægtsfængslinger, hvilket svarer til en stigning på 45 pct.

På samme måde er der fra 2001 til 2005 en stigning i det samlede antal måneder i langvarig varetægtsfængsling (på 60 pct.) efterfulgt af et stort fald fra 2005 til 2006 og et mindre fald fra 2006 til 2007. Derpå sker der atter en stigning – særligt fra 2009 til 2010. Både antallet af langvarige varetægtsfængslinger og det samlede antal måneder i langvarig varetægtsfængsling er større i 2010 end i nogen af de tidligere år.

¹ Tabellen inkluderer længden af den ubetingede del af kombinationsdomme.

² Antallet af unge under 18 år kan reelt være lidt større, idet oplysninger om alder på den sigtede ikke i alle tilfælde er oplyst.

³ Procenttallene kan være behæftet med nogen usikkerhed, da de tilsendte skemaer kan mangle oplysninger.

⁴ I 10 af disse tilfælde er udarbejdet mere end én mentalundersøgelse.

⁵ I syv tilfælde har sagen været forelagt Retslægerådet mere end én gang.

⁶ I otte sager er dette sket mere end én gang.

Tabel 6. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter varighed og år, 2001-2010.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
> 3 til 4 mdr.	98	95	119	138	176	171	130	136	210	186
> 4 til 5 mdr.	76	103	108	105	119	116	143	144	173	190
> 5 til 6 mdr.	49	69	86	61	80	94	71	101	108	126
<i>I alt > 3 til 6 mdr.</i>	223	267	313	304	375	381	344	381	491	502
> 6 til 9 mdr.	79	111	126	113	153	136	126	175	165	187
> 9 til 12 mdr.	67	74	50	72	84	61	67	66	77	118
<i>I alt > 6 til 12 mdr.</i>	146	185	176	185	237	197	193	241	242	305
> 1 år til 1 ½ år	74	40	68	69	79	68	70	49	46	73
> 1 ½ år til 2 år	3	9	11	12	12	11	10	7	11	13
> 2 år	0	15	3	2	14	0	3	1	0	3
<i>I alt over 1 år</i>	77	64	82	83	105	79	83	57	57	89
I alt	446	516	571	572	717	657	620	679	790	896
Gennemsnitlig varighed (i dage)	229	230	219	222	228	206	216	202	187	208
Det samlede antal mdr.	3352	3900	4118	4166	5376	4457	4398	4501	4868	6132

Det ses videre af tabellen, at den gennemsnitlige længde af de langvarige varetægtsfængslinger i 2010 var lidt lavere end i de fleste øvrige år. Fra 2009 til 2010 er der dog sket en stigning på 11 pct. i den gennemsnitlige varighed af varetægten.

Af tabel 7 fremgår, at fordelingen af varetægtsfængslinger efter arten af den kriminalitet, som hovedsigtelsen angår, varierer lidt år for år. Der har været en ujævn, men dog generelt stigende tendens i andelen af langvarige varetægtsfængslinger, der angår alvorlige voldsforbrydelser. Omvendt er der en tendens til fald i andelen af langvarige varetægtsfængslinger, der angår manddrab og forsøg herpå.

I de seneste par år har en relativ stor andel af de langvarige varetægtsfængslinger angået enten røveri eller øvrige ejendomsforbrydelser, idet det drejer sig om næsten halvdelen mod tidligere omkring en tredjedel.

Det bemærkes, at *andelen* af langvarige varetægtsfængslinger for narkotikaforbrydelser i 2008-2010 er betydeligt lavere end i de foregående år.

Den vækst i *antallet* af langvarige varetægtsfængslinger, der har været fra 2009 til 2010, beror primært på flere langvarige varetægtsfængslinger for røveri, øvrige ejendomsforbrydelser og narkotikaforbrydelser. Spørgsmålet er, om denne vækst kan forklares med en stigning i omfanget af sager på disse områder.

Tabel 7. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og år samt andel af samtlige varetægtsfængslinger, 2001-2010.

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alvorlige seksualforbrydelser	Antal	33	35	30	30	31	44	38	50	49	32
	%	7	7	5	5	4	7	6	7	6	4
Øvrige seksualforbrydelser	Antal	7	9	8	6	7	8	6	6	8	9
	%	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Manddrab og forsøg herpå	Antal	80	55	89	78	69	86	62	89	56	61
	%	18	11	16	14	10	13	10	13	7	7
Alvorlige voldsforbrydelser	Antal	34	53	79	80	91	113	91	130	163	147
	%	8	10	14	14	13	17	15	19	21	16
Voldsforbrydelser i øvrigt	Antal	8	10	18	21	18	12	17	11	23	22
	%	2	2	3	4	3	2	3	2	3	2
Brandstiftelse	Antal	27	49	32	29	44	45	39	51	48	37
	%	6	9	6	5	6	7	6	8	6	4
Røveri	Antal	111	135	128	116	159	132	115	167	232	285
	%	25	26	22	20	22	20	19	25	29	32
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	Antal	42	44	66	73	78	71	74	69	92	133
	%	9	9	12	13	11	11	12	10	12	15
Narkotikaforbrydelser	Antal	94	125	117	135	217	141	162	98	101	130
	%	21	24	20	24	30	21	26	14	13	15
Øvrige lovovertrædelser	Antal	10	1	4	4	3	5	16	8	18	40
	%	2	0	1	1	0	1	3	1	2	4
I alt	Antal	446	516	571	572	717	657	620	679	790	896
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samtlige varetægtsfængslinger	Antal	5.839	6.086	6.202	5.907	5.762	5.919	5.919	6.124	6.509	6.663
Andel langvarige varetægtsfngsl.	%	7,6	8,5	9,2	9,7	12,4	11,1	10,5	11,1	12,1	13,4

For så vidt angår narkotikaforbrydelser, er svaret – vurderet på baggrund af udviklingen i antallet af anmeldelser – negativt, men muligvis kan ændringer i sagernes kompleksitet og i omfanget af sigtede i de enkelte sager forklare væksten.

Med hensyn til såvel røveri som øvrige ejendomsforbrydelser har der været en klar vækst i anmeldelserne fra 2007 til 2009, herunder ikke mindst i røveri af særlig farlig karakter (en tilvækst på næsten 60 pct.). Til gengæld har der fra 2009 til 2010 været et fald i anmeldelser på disse områder. En væsentlig del af det relativt store antal langvarige varetægtsfængslinger kan dog tænkes at angå forhold, der er begået i 2009, og dermed afspejle kriminalitetsudviklingen. Det skal samtidig påpeges, jf. nederste række i tabel 7, at der også er sket en vækst i den procentandel, som de langvarige varetægtsfængslinger udgør i forhold til samtlige varetægtsfængslinger.⁷ I 2010 udgjorde andelen af de langvarige varetægtsfængslinger 13,4 pct. af samtlige varetægtsfængslinger, hvilket er en større andel end i nogen af de tidligere år. Så væksten i antallet af langvarige varetægtsfængslinger kan næppe alene forklares på baggrund af udviklingen i kriminalitet og i antallet af sager.

⁷ Det bemærkes, at mens langvarige varetægtsfængslinger angår det år, de afsluttes, angår samtlige varetægtsfængslinger det år, de påbegyndes.

Af tabel 8 ses fordelingen af langvarige varetægtsfængslinger efter politikreds samt andelen af langvarige varetægtsfængslinger i forhold til samtlige varetægtsfængslinger for årene 2001-2010. For sammenlignelighedens skyld er tidligere politikredse slået sammen til de nye for årene 2001 til 2006.

Tabel 8. Langvarige varetægtsfængslinger i antal og procentandel af samtlige varetægtsfængslinger fordelt efter politikreds og år, 2001-2010.

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nordjylland	Antal	21	56	37	22	19	33	38	72	47	35
	%	7	17	12	7	6	10	15	24	13	11
Østjylland	Antal	35	30	48	50	85	54	51	30	34	46
	%	8	7	10	10	20	11	13	6	7	11
Midt og Vestjylland	Antal	20	17	26	22	28	33	22	71	64	56
	%	6	5	7	7	9	10	6	18	15	15
Sydøstjylland	Antal	29	37	53	48	28	32	56	47	85	87
	%	8	8	12	14	9	9	19	14	16	24
Syd- og Sønderjylland	Antal	21	35	46	34	26	46	45	42	54	95
	%	4	7	10	7	5	8	9	8	10	16
Fyn	Antal	57	85	67	80	87	64	40	48	65	92
	%	11	16	13	17	19	15	10	12	15	24
Sydsjælland og Lolland-Falster	Antal	61	26	53	71	66	94	71	62	119	112
	%	14	5	10	13	14	20	15	15	29	26
Midt- og Vestsjælland	Antal	28	33	50	32	26	51	42	82	93	118
	%	6	7	10	8	7	13	11	21	19	24
Nordsjælland	Antal	30	33	31	43	56	51	41	54	60	66
	%	6	7	6	9	13	10	10	12	11	11
Københavns Vestegn	Antal	30	29	43	27	48	56	51	37	49	57
	%	8	7	9	6	10	12	11	8	11	11
København	Antal	112	132	117	134	246	135	161	130	116	131
	%	7	9	8	9	15	9	8	7	6	6
Bornholm	Antal	2	3	0	9	2	8	2	4	4	1
	%	5	6	0	29	5	27	6	7	10	3
I alt	Antal	446	516	571	572	717	657	620	679	790	896
	%	8	8	9	10	12	11	10	11	12	13

I forhold til samtlige varetægtsfængslinger i 2010 varierer andelen af langvarige varetægtsfængslinger en del mellem politikredse – fra 26 pct. i Sydsjælland og Lolland-Falster Politi til 6 pct. i Københavns Politi (og 3 pct., som det ene tilfælde på Bornholm udgør). I øvrigt viser tabellen, at andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige, varierer ganske meget i den undersøgte periode i langt de fleste politikredse. Samlet set tyder det på, at fordelingen af komplicerede og alvorlige sager, der kan føre til langvarige varetægtsfængslinger, er ujævn både tidsmæssigt og geografisk.

4. Lovændring i 2008

Den 1. juli 2008 trådte en lovændring, der blandt andet vedrører varetægtsfængsling, i kraft.⁸ Lovændringen indebærer, at en person ikke må varetægtsfængsles i et sammenhængende tidsrum på mere end seks måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som ikke kan medføre fængsel i 6 år. For øvrige lovovertrædelser må varetægtsfængslingen ikke overskride ét år, jf. retsplejelovens § 768 a. For personer under 18 år må varetægtsfængslingen dog ikke overstige fire måneder i tilfælde af sigtelse for en lovovertrædelse, der ikke kan medføre fængsel i 6 års fængsel, mens længstetiden i øvrige tilfælde er sat til otte måneder. I de tilfælde, hvor retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder, kan disse grænser dog overskrides.

I alt 127 af de langvarige varetægtsfængslinger i 2010 overskrider tidsgrænsen, der blev indført med lovændringen i 2008. Med henblik på at undersøge, hvad der kan ligge bag dette, foretages i det følgende forskellige analyser, der kan belyse forskelle mellem varetægtsfængslinger, der holder sig inden for den angivne tidsramme, og varetægtsfængslinger, der ikke gør.

Indledningsvis foretages en sammenligning med de langvarige varetægtsfængslinger i 2007.

4.1. Varetægtsfængslinger før og efter lovændringen

Med henblik på at vurdere betydningen af lovændringen vil de langvarige varetægtsfængslinger i 2010 blive sammenlignet med de langvarige varetægtsfængslinger i 2007, altså året inden lovændringen. Det centrale ved denne sammenligning er spørgsmålet om, hvorvidt lovændringen har indebåret, at en større andel af de langvarige varetægtsfængslinger afsluttes inden udløbet af de tidsrum, lovændringen medførte.

Tabel 9. Antal langvarige varetægtsfængslinger for personer på 18 år og derover samt procentandel (i parentes) af det samlede antal fordelt efter højeste strafamme og varighed, 2007 & 2010.

		2007	2010
Straffamme < fængsel i 6 år	varetægtsfængsling ≤ 6 måneder	76 (84 %)	118 (71 %)
	varetægtsfængsling > 6 måneder	15 (16 %)	48 (29 %)
Straffamme ≥ fængsel i 6 år	varetægtsfængsling ≤ 12 måneder	398 (84 %)	540 (88 %)
	varetægtsfængsling > 12 måneder	76 (16 %)	72 (12 %)
I alt	varetægtsfængsling ≤ tidsgrænse	474 (84 %)	658 (85 %)
	varetægtsfængsling > tidsgrænse	91 (16 %)	120 (15 %)

⁸ Lov nr. 493 af 16. juni 2008.

Tabel 9 angår varetægtsfængslinger for personer på 18 år og derover. Det fremgår, at det efter lovændringen er en større andel af de langvarige varetægtsfængslinger, der angår lovovertrædelser med en strafferamme på under 6 år, som varer mere end 6 måneder, mens andelen af de øvrige varetægtsfængslinger, der overstiger grænsen på 12 måneder, er mindre efter end før lovændringen. Samlet set er det en lidt mindre andel af de langvarige varetægtsfængslinger i 2010 sammenlignet med 2007, som overstiger de i loven angivne tidsgrænser.

Tabel 10 viser den tilsvarende sammenligning for varetægtsfængslinger vedrørende sigtede under 18 år. Af tabellen fremgår, at en enkelt varetægtsfængsling for 2010, der angår lovovertrædelser med en strafferamme under 6 år, er længere end fire måneder, og at kun en mindre del af de varetægtsfængslinger, der angår lovovertrædelser med en højere strafferamme, overstiger otte måneder. Samlet set er det 14 pct. af varetægtsfængslingerne i 2010, der er længere end de angivne grænser, mod 22 pct. i 2007.

Tabel 10. Langvarige varetægtsfængslinger for personer under 18 år i antal og procentandel (i parentes) af det samlede antal fordelt efter højeste strafferamme og varighed, 2007 & 2010.

		2007	2010
Strafferamme ≤ fængsel i 6 år	varetægtsfængsling ≤ 4 måneder	3 (75 %)	1 (50 %)
	varetægtsfængsling > 4 måneder	1 (25 %)	1 (50 %)
Strafferamme > fængsel i 6 år	varetægtsfængsling ≤ 8 måneder	40 (78 %)	43 (88 %)
	varetægtsfængsling > 8 måneder	11 (22 %)	6 (12 %)
I alt	Varetægtsfængsling ≤ tidsgrænse	43 (78 %)	44 (86 %)
	varetægtsfængsling > tidsgrænse	12 (22 %)	7 (14 %)

Ud af samtlige langvarige varetægtsfængslinger i 2010 er det 15 pct., der overskrider den tidsgrænse, der blev indført i 2008. I 2009 drejede det sig om 13 pct. Ved brug af tilsvarende kriterier er andelen på 17 pct. for år 2007.

4.2. Hændelser i sagsforløbet

En del af forklaringen på, at nogle varetægtsfængslinger overskrider tidsgrænsen, kan være, at der i forbindelse med disse varetægtsfængslinger hyppigere forekommer hændelser, der kan være med til at forlænge varetægtsfængslingen. Det kan f.eks. dreje sig om gennemførelse af en mentalundersøgelse, forelæggelse af sagen for Retslægerådet og/eller forelæggelse af tiltalespørgsmålet for statsadvokaten. Hvorvidt det forholder sig på denne måde fremgår af tabel 11.

Tabel 11. Hændelser i antal og procentandele fordelt efter, hvorvidt sagen er holdt inden for eller uden for tidsrammen, 2010.⁹

	Inden for tidsrammen		Uden for tidsrammen		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Mentalundersøgelse	177	25 %	45	37 %	222	27 %
Forelæggelse for Retslægerådet	47	7 %	29	23 %	76	9 %
Forelæggelse for statsadvokaten	179	26 %	62	50 %	241	29 %

Det ses af tabellen, at alle tre typer hændelser forekommer hyppigere for de varetægtsfængslinger, der har været længere end den angivne tidsgrænse, end for de øvrige varetægtsfængslinger. Det tyder på, at disse hændelser har en betydning for, at nogle varetægtsfængslinger overstiger den tidsgrænse, der blev fastsat i 2008.

4.3. Den gennemsnitlige varighed af hændelser i sagsforløbet

En anden mulig forklaring på, at nogle varetægtsfængslinger varer længere end den frist, der er fastsat i retsplejelovens § 768 a, kan være, at de undersøgelser, forelæggelser m.v., der skal foretages under varetægtsfængslingen, af den ene eller den anden grund tager længere tid end sædvanligt.

Tabel 12. Den gennemsnitlige varighed (i dage) af hændelser m.v., 2010.

	Inden for tidsrammen		Uden for tidsrammen		Forskel i varighed
	Antal vf.	Gnsn. dage	Antal vf.	Gnsn. dage	
Antal dage fra varetægtsfængslingens påbegyndelse til kendelse om mentalundersøgelse	157	32	47	67	+ 35 dage
Varighed for udarbejdelse af mentalundersøgelse	156	83	42	85	+ 2 dage
Antal dage fra mentalundersøgelsens afslutning til forelæggelse for Retslægerådet	33	21	25	40	+ 19 dage
Varighed for udarbejdelse af Retslægerådets udtalelse	31	45	24	50	+ 5 dage
Varighed af sagsbehandlingen hos statsadvokaten	167	25	62	92	+ 67 dage
Antal dage fra statsadvokatens afgørelse af tiltale-spørgsmålet til anklageskriftets udarbejdelse	170	1	65	16	+ 15 dage
Antal dage fra anklageskriftets udfærdigelse til dom i 1. instans	699	70	124	127	+ 57 dage

⁹ I denne tabel såvel som i tabel 12 indgår alene de sager, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Desuden er sager i de relevante tabelceller ekskluderet, hvis den varetægtsfængslede er blevet mentalundersøgt mere end én gang, hvis sagen er forelagt Retslægerådet mere end én gang, eller hvis sagen er forelagt Statsadvokaten mere end én gang.

Dette spørgsmål er belyst i tabel 12, der viser den gennemsnitlige varighed af de forskellige forhold, der kan forekomme under varetægtsfængslingen. Som det fremgår, så er den gennemsnitlige varighed for alle de forhold, der er undersøgt, længere for de varetægtsfængslinger, der ikke overholder tidsfristen, end for de øvrige. I særlig grad synes tiden fra anklageskriftets udfærdigelse til dommen i 1. instans samt varigheden af sagsbehandlingen hos statsadvokaten at bidrage til, at nogle varetægtsfængslinger ikke overholder tidsgrænsen.

Meget tyder dermed på, at varigheden af forskellige hændelser, undersøgelser m.v. bidrager til, at nogle varetægtsfængslinger overskrider de tidsgrænser, der blev indført i 2008.

4.4. Antal medsigtede

Oplysninger om antallet af medsigtede forefindes også i datamaterialet. Spørgsmålet er, om dette forhold kan være med til at forklare, at nogle varetægtsfængslinger overstiger tidsgrænserne, idet sager med mange medsigtede kan antages at blive mere langvarige.

Af de 829 varetægtsfængslinger er der i de 512 oplyst om en eller flere medsigtede i sagen. For disse sager og for dem uden medsigtede er der i tabel 13 anført den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne.

Tabel 13. Gennemsnitlig længde af varetægtsfængslinger i dage fordelt efter antal medsigtede i sagen, 2010.

	Inden for tidsrammen			Uden for tidsrammen			I alt		
	Antal	Procent	Gsns.	Antal	Procent	Gsns.	Antal	Procent	Gsns.
Ingen medsigtede	281	40	167	36	28	373	317	38	190
Én medsigtet	148	21	164	31	24	359	179	22	198
To til tre medsigtede	172	25	165	28	22	395	200	24	197
Fire eller flere medsigtede	101	14	224	32	25	423	133	16	272
I alt	702	100	174	127	100	387	829	100	207

Som det ses af tabellen, er der – uanset hvor mange medsigtede en sag angår – en nogenlunde konstant forhold mellem længden af varetægtsfængslinger, der ophører inden for tidsgrænserne, og de øvrige varetægtsfængslinger. Kun i sager med fire eller flere medsigtede er varetægtsfængslingerne i gennemsnit noget længere end i de øvrige sager, men det er de både for de sager, hvor tidsrammen er overholdt, og i dem, hvor det ikke er tilfældet.

Antallet af medtaltale synes dermed ikke at kunne forklare, hvorfor nogle sager overskrider de fastsatte tidsgrænser.

4.5. Angivne årsager til langvarige varetægtsfængslinger

Som nævnt indeholder spørgeskemaet fra Rigsadvokaten spørgsmål om, hvad der vurderes at have betydning for, at varetægtsfængslingen er blevet langvarig. Her skal ses på, om der herigennem vil kunne findes en forklaring på, at nogle varetægtsfængslinger overskrider tidsgrænserne.

I langt de fleste sager – 93 pct. – er der angivet en eller flere årsager til, at varetægtsfængslingen har været langvarig, og der er sammenlagt angivet 1794 årsager, jf. tabel 14.

Tabel 14. Angivne årsager til langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter, hvorvidt sagen er holdt inden for og uden for tidsrammen, 2010.

	Inden for tidsrammen		Uden for tidsrammen		I alt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Forhold ved sagen	320	22	86	25	406	23
Politiet/anklage-myndigheden	49	3	14	4	63	4
Retten	293	20	43	13	336	19
Mentalundersøgelse	169	12	47	14	216	12
Andre undersøgelser m.v.	235	16	67	20	302	17
Den sigtede/forsvareren	230	16	44	13	274	15
Medgerningsmænd	94	6	17	5	111	6
Vidner	28	2	1	0	29	2
Andet	33	2	24	7	57	3
Antal anførte årsager i alt	1451	100	343	100	1794	100

Generelt er der dog ikke markante forskelle på andelen af sager med de forskellige angivne årsager i forhold til, om varetægtsfængslingen holder sig inden for tidsrammen eller ej. De forskelle, der er, er små og går i forskellig retning, hvorfor der næppe på baggrund af disse oplysninger er muligt at pege på, hvad der forårsager, at nogle varetægtsfængslinger overstiger tidsgrænserne.

Det skal dog nævnes, at der i gennemsnit er angivet 2,0 årsager for de varetægtsfængslinger, der er holdt inden for tidsrammen, mod 2,7 årsager for de varetægtsfængslinger, der overstiger tidsgrænserne.

Det skal videre nævnes, at flere som en ekstra årsag til langvarige varetægtsfængslinger peger på afviklingen af COP-15-topmødet i København i slutningen af 2009.

5. Sammenfatning

De varetægtsfængslinger, der er omfattet af undersøgelsen, er afgrænset ved, at de overstiger en varighed på tre måneder. Lidt over 78 pct. af de langvarige varetægtsfængslinger overstiger dog en varighed på fire måneder, og i gennemsnit har de varet knap 7 måneder.

Analysen viser, at der fra 2001 til 2005 skete en kraftig vækst i antallet af langvarige varetægtsfængslinger, mens der frem til 2007 var et fald. Fra 2007 til 2010 er der igen sket en stigning i antallet af langvarige varetægtsfængslinger. Det samlede antal måneder i langvarig varetægtsfængsling er ligeledes steget frem til 2005, hvorefter det falder frem til 2007, men stiger igen frem til 2010. 2010 er det år, hvor der dels er registreret flest langvarige varetægtsfængslinger og den længste samlede tid i langvarig varetægtsfængsling.

Væksten i antallet af langvarige varetægtsfængslinger skal antagelig i nogen grad forklares med en vækst i antallet af anmeldelser for røveri og visse former for ejendomsforbrydelser.

Analysen viser videre, at 15 pct. af varetægtsfængslingerne i 2010 overstiger de tidsgrænser for varetægtsfængslinger, der blev indført ved en lovændring i 2008, jf. retsplejelovens § 768 a, stk. 1 og 2, og som gælder, når der ikke foreligger særlige omstændigheder.

De analyser, der er gennemført med henblik på at pege på eventuelle årsager til, at nogle varetægtsfængslinger overstiger disse tidsgrænser, tyder på, at det kan skyldes, at der i disse sager hyppigere er gennemført mentalerklæring, og at sagerne hyppigere er forelagt Retslægerådet og/eller statsadvokaten. Desuden har de undersøgelser, erklæringer m.v., der har skullet gennemføres eller indhentes, været længere tid undervejs, eller det har varet længere, inden de er igangsat. Endelig viser analysen, at der i disse sager er en længere sagsbehandlingstid hos statsadvokaten og en længere periode fra anklageskriftets udfærdigelse til dommen i 1. instans.